

Ad Colossenses

fidelis: qd p̄ qz nō refugit pati pericula qn diligēter exequat. Un̄ p̄mo oñdit q̄ affectu sustinet passiones. Sc̄do quo fructu ibi. (Adimpleo r̄c.) Affectu qd̄ leto: qz nūc gaudeo r̄c. p̄ vobis. i. p̄ v̄ram vtilitatē. sc̄de cor. i. Siue tribulamur p̄ v̄ra exhortatiōe r̄ salute r̄c. Et p̄ gaudiū vite eterne qd̄ inde expecto qd̄ ē fructus ministerij eius. Jac. i. Qd̄ gaudiū existimate fratres mei cū in tentatiōes varias incideritis: sciētes r̄c. Phil. z. Si emulor super sacrificium fidei v̄re: gaudeo r̄ gratulor r̄c. Et ē h̄ fructu vt adimpleam r̄c. Nec v̄ba fm̄ sup̄ficiē malū possent habere intellectu. s. q̄ xpi passio nō eēt sufficiēs ad redēptiōe: s̄ addite sunt ad cōplendū passiones sanctorū. Sed h̄ ē hereticū: qz sanguis xpi ē sufficiēs ad redēptiōe etiam multorū mūdoz. i. Jo. z. Ipse ē pp̄ciatio p̄ peccatis nostris r̄c. S̄ intelligēdū ē q̄ xps et ecclesia est vna p̄sona mystica cuius caput ē xps: corpus oēs iusti: glibet aut̄ iustus ē: quasi mēbrū huius capitis. p̄ cor. iz. Et mēbra de mēbro. Deus aut̄ ordinavit in sua p̄destinatiōe q̄tū mēritoz deberet eē p̄ totā ecclesiā tā in capite q̄ in mēbris sicut r̄ p̄destinavit numez electoz. Et inter hec merita p̄cipue sunt passiones sanctorū: s̄ xpi. s. capitis merita sūt infinita: glibet v̄o sanctus exhibet aliqua merita. s̄ mēsurā suā. Et iō dicit. Adimpleo ea q̄ desunt passionū xpi. i. totius ecclesie cuius caput ē xps: adimpleo. i. addo mēsurā meā. Et hoc in carne. i. egoipse patiens. Uel q̄ sunt: idest desunt i carne mea. Doc. n. de erat q̄ sicut xps passus erat in corpore suo: ita pateret i paulo mēbro suo: et s̄lr̄ in alijs. Et h̄ p̄ corpe qd̄ ē ecclesia q̄ erat redimēda p̄ xpm. Eph. 5. Ut exhiberet ipse sibi ecclesiā gloriozā nō h̄ntem maculā neq̄ rugas r̄c. Sic ēt omnes sancti patiūtur p̄ ecclesiam que ex eoz̄ exemplo roboratur. H̄losa. Passiones adhuc desunt eo q̄ paritoria meritorū ecclesie nō est plena: nec adiplebit: nisi cū seculū fuerit finitū. Paritoria aut̄ ē vas vel dom⁹ vbi pariter multa iferūt.

C Deinde cū dicit. Cuius sum r̄c. Oñdit dignitatē ministerij tripliciter. p̄mo ex mā adoptiōis. Sc̄do ex fine ad quē ducit̄ ibi. (Ut impleamini r̄c.) Tertio ex v̄su ibi. (Quā vos cū r̄c.) Sed diceret aliqs. Est ne magnū h̄ ministeriū. Et r̄ndet dicēs. (Ita ē.) qz traditū ē mibi s̄z dispensatiōe. Qd̄ dupl̄r p̄t̄ exponi. s. actiue: r̄ sic ē sensus. i. vt dispensem vobis diuina fideliter tradens ea: et hec potestas data est mibi. Uel passiue: r̄ tūc ē sensus. i. s̄z q̄ mibi ē dispensatū a deo. Ephe. 4. Dedit quosdā qd̄ apostolos q̄sdaz p̄phas r̄c. Act. iz. Segregate mibi barnabā r̄ paulū i opus q̄ assumpsi eos r̄c. Ecce q̄s ē finis certe n̄ pecunia nec gloria pp̄ria: s̄z aliqd̄ magnū ad qd̄ accēpi: qz vt impleā r̄c. Et p̄mo oñdit dignitatē ei⁹ ad qd̄ accēpit. Sc̄do oñdit qd̄ ē illud qd̄ ē xps. Itē p̄mo cōmendat magnitudinē eius ex diffusa p̄dicatiōe et occultatiōe et manifestatiōe. Accipit aut̄ ad p̄uersionē gētiliū. Un̄ vt adpleā verbū nō p̄dicatiōis: s̄z dispensatiōe eternā dei. i. vt mea p̄dicatiōe impletū oñdaz v̄bz dei. i. dei dispensatiōe et p̄ordinatiōe et p̄missionē de v̄bo dei incarnādo: vel dispensatiōe dei eternā qua disposuit vt gētes p̄ xps p̄uertent̄ ad fidez veri dei. Et h̄ oportebat ipleri. Numeri. z. Dixit q̄ et nō faciet: locutus ē et nō iplebit. Esa. 55. Verbū qd̄ egrediet̄ d ore meo nō reuertet̄ ad me vacuū: s̄z faciet q̄cūq̄ volui r̄ p̄sperabit̄ r̄c. S̄z h̄ disposuit ipleri p̄ ministeriū pauli. Un̄ dicit. (Ut impleā h̄ mysteriū.) s. inq̄tuz ē res abscondita: qz mysteriū qd̄ ē absconditū ē hoc v̄bū. Esa. z4. Secretū meū mibi r̄c. Qd̄ absconditū fuit a seculis. i. a p̄ncipio seculorū et oib⁹ generatiōibus hoīum q̄ h̄ scire nō potuerūt. Eph. 3. Que sit dispensatiō sacri absconditi a seculis i deo. Nā r̄ si p̄bi antiq̄ qdā d̄ xpi deitate videat̄ dixisse vel pp̄ria vel appropriata: sic

augustinus inuenit i libris platonis. In p̄ncipio erat verbum r̄c. tñ q̄ v̄bz caro factū ē nullus scire potuit. S̄z dicit. Nōne fuit scitū p̄ p̄phas. R̄ūdeo. dicēdū ē q̄ sic tñ i q̄tū ptinebat ad euāgeliiū. Uel n̄ ita apte sicut apli sciuerūt.

C Deinde cū dicit. (Nūc aut̄ r̄c.) Agit de manifestatiōe ei⁹: et p̄ oñdit qd̄ manifestatū ē. Sc̄do oñdit q̄re manifestatū ē eis ibi. (Quibus voluit r̄c.) Dicit ḡ. manifestatū ē nūc. s. tpe gr̄e. z̄ cor. 6. Ecce nūc tps acceptabile: ecce nūc dies salutis r̄c. Nec at̄ ē sciētia sanctorū. Sap. io. Dedit illi sciētiā sanctorū r̄c. Job. 36. Annūciat de ea amico suo r̄c. S̄z h̄ nō pp̄ eoz̄ merita: s̄z pp̄ b̄n̄placitū suū. Un̄ dicit. (Quib⁹ voluit de⁹ r̄c.) Joā. is. Que audiui a patre meo nota feci vobis r̄c. Et subdit. Nō vos me elegistis: s̄z ego elegi vos r̄c. Mat. ii. Ita placitū fuit añ te r̄c. Nos tas facere diuitias glorie: qz p̄ ista occulta deus apparet abūdāt̄ gl̄iosus. Nā oliz not⁹ i iudea de⁹. S̄z p̄ h̄ sac̄z p̄uersionis gētiliū gl̄ia dei notificat̄ p̄ totū mūdū. Joā. i7. Ego te clarificam r̄c. Et h̄ intelligētib⁹. s. qd̄ cōplet̄ in eis. Ro. 5. Gl̄iamur in spe gl̄ie filioz̄ dei. Et Ro. ii. Altitudo diuitiaz sapientiē et sciētie dei r̄c. Hoc v̄bū ē qd̄ ē xps. i. qd̄ p̄ xpm̄ adipiscimur. s. spem glorie q̄ olim videbat̄ p̄missa solū iudeis. Act. io. Mirabat̄ q̄ et i natiōes diffusa ē gr̄a r̄c. Ro. 5. Iustificati ex fide p̄ces habeamus r̄c. Et post: r̄ gl̄iamur i spe gl̄ie filioz̄ dei r̄c. Esa. ii. Radix iesse q̄ stat i signū p̄ploz̄ r̄c. Sic ḡ oñdit̄ origo mysterij r̄ finis. (S̄z subdit v̄sum ei⁹ cū dicit. Quez nos r̄c.) Et circa h̄ tria facit: qz p̄ oñdit v̄sus ei⁹. Sc̄do fructum ibi. (Ut exhibeam⁹ r̄c.) Tertio auxiliū sibi ip̄sum ad p̄s̄: quēdūz v̄sum ibi. (In q̄ et laboro r̄c.) V̄sus ei⁹ ē nūcia re xps. Et ponit v̄sus r̄ modū vtēdi. ps. Annūciate inter gētes studia ei⁹ r̄c. i. Jo. i. Qd̄ vidim⁹ r̄ audiim⁹ anūcia mus vobis r̄c. (Modus ponit̄ ibi. (Corripientes r̄c.) Qd̄ ē p̄fecta annūciatio: qz oī boī nō solū iudeis. Mat. h̄. vlti. Docete oēs gētes r̄c. Modus ēt ei⁹ ē docere veritate r̄z refellere falsitatē. Et iō dicit. (Corripientes oēs erro re. vel ifideles i v̄ita. sc̄de cor. io. Arma militie nr̄e nō sūt carnalia: s̄z potētia dei ad d̄structionē munitiōnū: p̄silia destruēt̄ r̄c. (Et docēt̄ oēs hoies i omni sapientiā. s. q̄ ē cognitio dei. Sap. is. Nosce. n. te s̄sumata iusticia ē: r̄ scire iusticiā r̄ veritatē tuā radix ē immortalitatis r̄c. Et p̄ cor. z. Sapiētiā loquimur r̄c. (Fruct⁹ aut̄ hic ē q̄ hoies ducūt ad p̄fectū. Un̄ dicit. (Ut exhibeam⁹ oēm hoies.) s. cuiuscūq̄ d̄ditiois p̄fectū nō i lege: s̄z i christo. Mat. 5. Estote p̄fecti r̄c. S̄z nūgd̄ glibet tenet̄ ad p̄fectōes: Nō s̄z itētiō p̄dicatois ad h̄ v̄z eē. Est at̄ duplex p̄fectio charitatis. Unā de necessitate p̄cepti. s. vt in corde nihil admittat̄ h̄riuz deo. Mat. zz. Diliges dñz deū tuū ex toto corde tuo r̄c. Alia de vtilitate s̄sily vt ab̄stineat̄ ēt a licit̄is: r̄ hec ē p̄fectio superogatiōis. S̄z ad h̄ habuit auxiliū a deo. Un̄ dicit. (In q̄ laboro. s. certādo s̄ ifideles r̄ peccatores. sc̄de Ti. z. Labora sicut bon⁹ miles xpi r̄c. Itē eiusdē. 4. Bonū certamē certauit r̄c. Et h̄ s̄z opationem ei⁹. p̄ cor. is. H̄ra dei mecuz. Et h̄ facit deus in me in virtute miraculoz̄. s. p̄bendo virtutez. Luc. vlti. Sedete in ciuitate donec induamini virtute ex alto.

CAPI.

II.



Vobis enim vos scire qualem sollicitudines habeam pro vobis r̄ p̄bis qui sunt laodicie r̄ quicūq̄ nō viderunt faciez meam in carne vt consolent̄ corda ipsorū instructi in charitate r̄ in omnes diuitias plenitudinis intellectus in agnitiōe mysterij dei patris r̄

iesu christi: in quo sunt omnes thesauri sapie et scie absconditi. Hoc autem dico: ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum.

¶ Supra comedauit statum fidelium: quod est gratie: et actorum. scilicet christum: hic protegit eos contra pericula huius statum: et primo contra doctrinam corrumpentem. Secundo contra pueros mores. 3. ca. ibi. (Igitur si surrexistis etc.) Circa primum duo facit. Quod primo ostendit sollicitudinem de eorum statu. Secundo tuetur eos contra malam doctrinam ibi. (Noc autem dico etc.) Itaque prima pars diuiditur in tres particulas. Quod primo ponit sollicitudinem. Secundo personas de quibus sollicitus est. (Pro vobis etc.) Tertio de quo sit sollicitus ibi. (Ut consolentur etc.) Dicit ergo. Uolo enim vos scire qualis habeam sollicitudinem scilicet magnam. Et hoc pertinet ad bonum platum. Ro. 12. Qui preest in sollicitudine. Luc. 2. Pastores erant in eadem regione vigilantes et custodientes vigilias noctis supra gregem suum etc. Et non solum pro se conuersis et sibi presentibus: sed etiam pro alijs. Unde dicit. Pro vobis quos non vidi corpe: sed mente: et non solum pro istis: sed et pro illis quos non viderunt etc. Sollicitus quippe erat pro toto mundo. Sap. 18. In veste poderis aaron totus erat orbis terrarum etc. Sic in mente apostoli. 2. Cor. 11. Preter ea que extrinsecus sunt instantia mea quotidiana sollicitudo omnium ecclesiarum etc. Sed de quibus magis sollicitus est. Respondeo. de non visis quantum ad aliud: quod nesciebat quid fieret circa eos: non autem simpliciter.

¶ Deinde cum dicit. (Ut consolentur etc.) ostendit de quo sollicitus sit. scilicet de eorum consolatione. Et primo hoc ponit. Secundo quomodo possit hoc haberi ibi. (Instructi etc.) Dicit ergo. Ut consolentur. id est pro me habeant consolationem spiritualem cuius consolationis factum est bonum. Est enim factum gaudium et tristatur de aliquo consolationem de alio eque bono. Duo autem sunt que consolantur nos: scilicet meditatio sapientie. Sap. 8. Erit allocutio cogitationis rectoris mei. Aliud est oratio. Jac. 5. Tristatus quod in vobis orat equo animo et fallat.

¶ Consequenter cum dicit. (Instructi etc.) ponit spiritualiter sapientie instructionem. Duplex est hic scriptura: scilicet que dicta est et que habetur in libro. scilicet. Ut consolentur corda ipsorum instructorum etc. ad cognoscendum etc. Et est idem sensus. Instructio ergo sapientie consolatur contra mala temporalia. Debe autem hic esse instructus de via: et ideo dicit. In charitate que scilicet est via ad deum. 1. Cor. 13. Adhuc excellentior via vobis demonstrabo: si linguis etc. Instructi ergo in charitate que deus nos diligit: et qua nos eum diligimus. vtriusque. n. nos consolatur. scilicet et quod deus diligit nos. Gal. 2. Uiuo ego etc. Et post. Qui dilexit me et tradidit semetipsum pro me etc. Eph. 2. Diues in misericordia propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos etc. Itaque quod nos deum diligimus nos consolamur: quod consolatio est amicitia si pro eo sustineat mala. Ecc. 1. 22. Et si euenierint mihi mala propter illum sustinebo etc. Et subdit. In omnibus diuitiis. id est in omni capacitate. Intellectus enim noster est in potentia ad aliquid cognoscendum: sed intellectus angeli in sua creatioe impletus est scientia intelligibilium. Et ideo oportet quod non intellectui humano superueniat scientia. Vel per disciplinam: sed hoc est insufficientes: quod nunquam aliquid tamen potest sciri sic quod capacitate eius impleat. Vel per reuelationem diuinam et donum dei. Et hoc est sufficientes. Ecc. 1. 15. Impleuit eum dominus spiritu sapientie et intellectus etc. Et ideo dicit. Plenitudinis intellectus. id est in copia. Sap. 8. Quid sapientia locupletius: Esa. 33. Diuitie salutis sapientia et scientia. Instructi ergo in copia diuine sapientie que copia implet intellectum. Et hoc habebimus cognoscendo deum. Et ideo dicit. In agnitione mysterij etc. id est ad cognoscendum veritates sacramenti huius occulti: scilicet quod deus sit pater iesu christi. Vel mysterij dei patris: quod est christus iesus. Ideo dicit. Matth. 11. de apostolis. Abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et reuelasti ea paruulis. Vel in agnitione eterne generationis et incarnationis christi. Sap. 6. Cogitare ergo de illa sensus est consumatus.

Augustinus. Beatus quod te nouit: infelix quod te non nouit. Per cognitionem dei habet homo omnem plenitudinem. Ioa. 17. Nec est vita eterna ut cognoscatur te solum verum deum etc. Sed nunquam per cognitionem christi impletur intellectus: Respondeo sic. quod in eo sunt omnes thesauri etc. Deus habet omnem reze noticiam: et hec noticia comparatur thesauro. Sap. 7. Infinitus enim est thesaurus hominibus etc. Thesaurus est diuitie congregate: sed effuse non dicuntur thesaurus: sed que in vno sunt. Deus enim sapientiam suam sparsit super omnia opera sua. Ecc. 1. 1. Et sic non habet rationem thesauri: sed sicut quod habet rationes uniuersas in vno. scilicet in sapientia diuina. et omnes habet thesauri sunt in christo. Sapientia enim est cognitio diuina. Scia vero est creaturarum cognitio. Quicquid autem de deo potest sciri pertinet ad sapientiam totus deus abundanter in se cognoscit. Itaque quicquid potest cognosci de creaturis cognoscit in se supereminenter. Quicquid autem in sapientia dei est: est in verbo suo vno: quod vno simplici actu intellectus cognoscit omnia: quod in eo non est scientia in potentia nec in habitu. Et ideo in isto verbo sunt omnes thesauri etc. Sed addit. Absconditi. quod quod mihi aliquid abscondit contingit dupliciter. scilicet vel propter debilitatem intellectus mei: vel propter velamen oppositum: sicut quis non videt cadela: vel quod cecus est vel velata est. Ita in verbo dei sunt omnes thesauri sapientie et scie: sed absconditi nobis qui non habemus limpidos oculos: sed lippos. Ioa. 12. Adhuc modicum lumen in vobis est. Et quod est velatum dupliciter velamine. scilicet creature: quod intellectus noster non ad illam cognitionem non potest nisi per similitudinem creaturarum. Ro. 1. Inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur etc. Itaque velatum in carne. Ioa. 1. Et verbum caro factum est etc. Et si aliquid videmus de deo: non tamen totum. Esa. 45. Uere tu es deus etc. abscondit etc. Nui. 20. Aperi eis thesaurum tuum. Ponam quod aliquis habeat cadela velata non quereret alium: de lumine nisi quod habitu ab eo reuelat: et ideo non oportet sapientiam querere nisi in christo. 1. Cor. 1. Non existimaui me aliquid scire nisi christum iesum etc. Et per Ioa. 3. Cum reuelabit tunc filius ei erim. scilicet omnia scientes: sicut quod habet librum ubi est tota scientia non quereret nisi ut sciret illum librum: sic et nos non oportet amplius querere nisi christum.

¶ Deinde cum dicit. (Noc autem dico etc.) instruit et monet eos contra doctrinam corrumpentem. Seducebant autem a quibusdam phis contra fidem et ab hereticis quod docebant obsequia legalium. Ioa. 1. primo instruit eos contra phos. 2. et iudaicantes ibi. (In quod et circucisi etc.) In scientia vero mundana duo continentur: quod est quod scientia loquendi: et quod scientia reze. et ideo dupliciter potest decipere. Ioa. primo munit eos contra phos decipientes eos per scientiam loquendi. Secundo contra decipientes eos per scientiam rerum ibi. (Uidete ne quis etc.) Primo manifestat decipientes. Secundo assignat rationem ibi. (Nisi si corpe etc.) Dicit ergo. Dico quod in christo est omnis scientia. Et hoc dico ut non queretes alibi scientiam decipiamini. Et dicit. Nemo. id est nec demosthenes nec tullius in sublimitate sermonis. Esa. 33. Populum ibi alti sermonis non videbis etc. Sed nunquam est perfectum vti sermonibus sublimibus? Respondeo. Non. quod est sancti viri elegantius loquuntur quam est rethores mundi: sicut Ambrosius: Hieronymus: et Leo papa. Nisi si licet vti ad persuadendum in malo ornata locutione. multo magis in bona.

¶ Lectio. II.

Nam et si corpore absens sum: sed spiritu vobiscum sum gaudens et videns ordinem vestrum et firmamentum eius que in christo est fidei vestre. Sicut ergo accepistis iesum christum dominum nostrum: in ipso ambulate: radicati et superedificati in ipso et conformati in fide sicut et didicistis: abundantes in illo in gratiarum actione. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum se-

Ad colossenses

cundum elementa mundi et non secundum christum: quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: et estis in illo repleti qui est caput omnis principatus et potestatis.

Supra monuit ne per aliquam fallaciam sermonis decidat a fide: hic ponit rationem monitionis: que sumit ex bonis que in istis erant que non debebant perdere sed proficere in eis. et primo commemorat bona habita. Secundo ostendit quod in eis proficiant ibi. (Sicut ergo etc.) Circa primum duo facit. quia primo ostendit qualiter sunt sibi nota bona eorum. Secundo que bona in eis sunt ibi. (Gaudes etc.) Dicit ergo. Nazareth etc. Quasi dicat. Licet non predicaueri vobis nec vestra facta oculis videri tamen spiritu vobis iterum per affectionem gaudes de bonis vestris. **1^o** Cor. 5. Absens quidem corpe: presens vero spiritu. puerb. 10. Filius sapiens letificat patrem etc. Et hoc quia reuelabat sibi per spiritum sanctum. Et ideo dicit. Sed spiritu vobiscum suz. 4. Reg. 5. Nonne cor meum in presenti erat quasi reuersus est homo de curru in occursum tui etc. Gaudes inquit sum: quia videns sum ordinem. i. ordinatam vestram conuersationem. **2^o** Cor. 14. Oia honeste et secundum ordinem fiat in vobis. Judic. 5. Stelle manentes in ordine et cursu suo etc. Et firmamentum etc. **2^o** Thim. 2. Firmum fundamentum dei stat etc. Et hoc in christo. Eph. 3. Habitare christum per fidem in cordibus vestris etc. Ecclesia enim est spirituale edificium. Eph. 2. In quo omnis edificatio constructa crescit in templum sanctum in domino. Cuius autem bonitas consistit in debito fundamento quod est fides et in debita superedificatione. Et ideo hec duo posuit.

Deinde cur dicit. (Sicut ergo etc.) monet eos ad hec seruanda. Et primo ad proficiendum. Secundo ad persistendum. Tertio ad gratias agendum. Dicit ergo. Sicut accepistis christum iesum dominum nostrum non puerulo in ipso ambulare. Ro. 12. Adherentes bono. Ecclesia quoniam comparat spirituali edificio. **1^o** Cor. 3. Templum dei sanctum est quod estis vos. Quoniam arbori quia fert fructum. Et eadem est comparatio fundamenti ad domum: et radice ad arborem: quia vtriusque firmitas est radix et fundamentum christus. Esa. 10. Erit radix iesu que stat in signum populoz. **2^o** Cor. 3. Fundamentum aliud nemo potest ponere propter id quod positus est: christus iesus etc. Io dicit. Radicati. scilicet sicut boni rami: et superedificati in ipso et firmati. scilicet sicut boni lapides. hoc est si persistitis in fide eius. **3^o** Pe. 1. Aduersarius vester etc. Et post. Qui resistite fortes in fide etc. Et hoc sicut didicistis. scilicet vera fide. Gal. 1. Si quis vobis euangelicauerit preter id quod accepistis anathema sit etc. Abundantes in eo in gratiarum actione. i. gratias agentes abundanter. **4^o** The. 1. In omnibus gratias agite. **5^o** Machab. 1. De magnis piculis a deo liberati magnifice gratias agimus ipsi etc.

Deinde cur dicit. (Uidete etc.) monet ne decipiantur per vanam sapientiam. Et primo ponit monitionem. Secundo rationem ibi. (In ipso etc.) Circa primum primo docet vitare quod potest decipere. Secundo ostendit quare illud decipiat ibi. (Secundum traditiones etc.) Sed quod aliquis decipiat per sapientiam seculari dupliciter contingit. scilicet quandoque per principia realia philosophice. quoniamque per sophisticas rationes. Et vtriusque docet cauere. Unum dicit. Ne quis etc. i. per philosophica documenta. Esa. 47. Sapientia tua et scientia hec deceperit te. Multi enim sunt propter philosophiam decepti a fide deuinitates. Jere. 10. Stultus est factus omnis homo a scientia sua etc. Quatum ad secundum dicit. Et inanem fallaciam que non fundat nisi super apparatus inuoluitioe verborum. Eph. 5. Nemo vos seducat in anibus verbis. Sed quomodo seducens: Qui seducit operibus habet aliquid apparatus et aliquid non existens. Ideo primo ponit principium apparatus. Secundo defectus exterioris. Principium apparatus est duplex. scilicet auctoritas philosophorum: et questus ad hoc dicit. Secundum traditiones hominum. i. secundum ea que aliqui tradiderunt propria ratione. **1^o** ps. Dominus scit cogitationes hominum: quoniam vane sunt. Aliud est adinuentione rationis: quoniam. scilicet aliquis vult metiri ea que sunt fidei secundum principia rea-

rum: et non secundum sapientiam diuinam. Ex hoc enim multi decipiuntur. Et ideo dicit. (Secundum elementa mundi etc.) Sap. 13. Neque operibus attendentes agnouerunt quod esset artifex etc. Quomodo enim causa est altior: tanto habet superiorem effectum. Unde qui voluerit considerare effectus superiores secundum causas inferiores decipitur: sicut si quis consideret motum aque secundum virtutem aque non potest scire causas reflexus maris: sed sic si considerat eum secundum virtutem lune. Unum multo magis decipitur qui considerat proprios dei effectus secundum elementa mundi. Et hec est causa apparatus. Sed nunquam sunt semper respuende traditiones hominum et rationes. Respondeo. Non. sed tunc quando precedit physica ratio sed illa et non secundum christum. Infra eodem. Non tenentes caput ex quo totum corpus per nexus et iunctiones subministratum crescit in augmentum dei etc. Vel potest exponi secundum elementa mundi mensurando. scilicet veritatem secundum veritatem creaturarum. Vel hoc dicit propter ydolatrias colentes ydola et dicentes. Jouem celum. Vel secundum indeos ut sit sensus. Per philosophiam. i. per rationem voluntium trahere ad legalia secundum elementa mundi. i. secundum obseruationes corporales. Gal. 4. Sub elementis mundi eramus seruientes. Sed prima expositio est melior.

Deinde cur dicit. (Quia in ipso etc.) ponit rationes predictorum dicens. Quicquid non est secundum christum respuendum est. Sed nunquam est christus tatus: ut pro eo omnia respici debeant: Et respondet quod ita. quod ostendit tripliciter: primo per comparationem ad diuinitatem. Secundo per comparationem ad fideles ibi. (Et estis etc.) Tertio per comparationem ad angelos ibi. (Qui est caput etc.) Dicit ergo. Ideo respuendum est quod est contra eum quia ipse est deus. Unum plus est ei standum quam omnibus: quia in ipso habitat etc. Deus enim est in omnibus: sed in quibusdam per participationem similitudinis sue bonitatis: ut lapis et alia habet. Et talia non sunt deus sed habent in se aliquid dei: non eius substantiam sed similitudinem eius bonitatis. Et ideo non habitat in eis plenitudo diuinitatis: quia non est ibi secundum substantiam. Item est in mentibus sanctis que per amorem et cognitionem attingunt deum. Et ideo deus est in eis sed gratia: sed non corporaliter sed secundum effectus gratie: nec est plenitudo: sed secundum aliquos effectus terminatos. Sed in christo est corporalitatis: ut exponit tripliciter. Corpus enim diuiditur contra ymbra. Infra eodem. Que sunt ymbra futurorum etc. Et sic deus contingit dupliciter inhabitare: vel secundum ymbra: vel corporaliter. i. realiter. Primo modo inhabitabat in veteri lege: sed in christo inhabitat corporaliter. i. realiter: et secundum veritatem. Alio modo quia alii sancti inhabitantur solum secundum animum non secundum corpus. Roma. 7. Scio quod non habitat in me. i. in carne mea bonum: sed in christo diuinitas inhabitat corporaliter: quia inhabitatio dei qua sanctos inhabitat est per operationem. i. per amorem et cognitionem quod est opus solius mentis rationalis: sed in christo inhabitat per assumptionem hominis in unitate persone. Unum quicquid pertinet ad hominem totum inhabitat a deo. et ideo caro et mens inhabitatur: quia ambo sunt unita verbo. Io. 1. Et verbis caro factum est. Sed tertio modo est sensus. Tribus enim modis est deus in rebus. Unus est compositus per potentias: potentias et essentiam. Alius per gratiam in sanctis. Tertius modus est singularis in christo per unionem. Corpus autem tres dimensiones habet. Et plenitudo diuinitatis his modis in christo superabundat: ideo corporaliter dicitur in eo esse. Et primus quidem modus est quasi longitudo: quia se extendit ad omnia. Item latus est per charitatem. Item quantum ad profundum incomprehensibilis. Sed ex hoc Nestorius errat. dicens unionem factam per inhabitationem tamen dicens verbis inhabitasse carnem. Sed contra hoc est quod apostolus dicit. **1^o** phil. 2. Exinanivit semetipsum etc. Habitare autem homines non est exinanire: sed homines fieri. Et ideo subdit. In similitudinem hominum factus est. et ideo habitabilis dicitur christus. non quasi alius sit qui habitat et qui inhabitat: sed ipse est et homo plenitudo diuinitatis. Deinde cum dicit. (Et estis in illo etc.) Ostendit idem per comparationes ad alios. Quasi dicat.

omnia accepistis. Jo. p. De plenitudine eius etc. Sciendum est autem quod platonici dicunt quod diuina dona perueniunt ad homines mediatis substatibus separatis. Et hoc est verum etiam secundum Dionysium: sed hoc est quoddam speciale: quia ab eo immediate qui replet angelos. Jo. p. Unigenitus dei filius qui est in sinu patris ipse enarrauit etc. De b. z. Cum in initium accepisset enarrari per dominum ab his qui audierunt etc. Et ideo dicit Qui est caput omnis principatus et potestatis in quantum est rex eorum et dominus: non per conformitatem nature: quia sic caput est hominum. Et tangit istos ordines qui videntur habere quaedam pre eminentiam.

LECTIO. III.



In quo et circumcisi estis circumcissione non manufacta in expoliatione corporis carnis. sed in circumcissione christi cōsepulti ei in baptismo. in quo et resurrexistis per fidem operationis dei: qui suscitauit illum a mortuis. Et vos cum mortui essetis in delictis et preputio carnis vestre conuiuificauit cum illo donans vobis omnia delicta. delens quod aduersus nos erat cyrographum decreti quod erat in iuramento nobis. Et ipsum tulit de medio affigens illud cruci: et expoliatis principatus et potestates: traduxit confidenter palas triumphans illos in seipso.

Supra munivit fideles contra deceptiōes secularis sapientie. hic instruit et munit eos contra hereticos volentes eos ad legalia trahere: quos primo docet vitare. Secundo excludit eorum falsam seductionem ibi. (Nemo etc.) Tertio prima in duas: quia primo ostendit legalia esse impleta in christo. Secundo ea excludit: ostendens quod non tenentur ad ipsa ibi. (Nemo vos etc.) Inter legalia autem primum est circumcisio. in qua iudei profitebantur obseruationem veteris legis: sic nos in baptismo profitemur obseruationem noue legis. Gal. 5. Testificor omni circumcidenti se quonia debitor est vniuersae legis faciende. Unā dicit quod fideles sunt circumcisi quadam spirituali circumcissione. Ex quo sequitur quod illa cessat. Unde primo ostendit quod circumcissione sunt circumcisi. Secundo in quo accipitur hec circumcisio ibi. (Cōsepulti etc.) Tertio assignat rationem huius circumcissionis ibi. (Et vos cum mortui etc.) Circa primum sciendum est quod duplex est circumcisio. scilicet carnalis et spiritualis. per christum vero sumus circumcisi non circumcissione carnali sed spirituali. Et ideo primo excludit carnales. Secundo astruit spirituales. Dicit ergo. In quo. scilicet christo circumcisi estis circumcissione non manufacta. Ro. 2. Non enim qui in manifesto iudeus est: neque qui in manifesto in carne est circumcisus: sed qui in abscondito iudeus est et circumcisio cordis in spiritu non littera etc. In expoliatione corporis carnis hoc duplex potest legi. Uno modo sic. Dico circumcisi non manufacta circumcissione. vos dico manentes in expoliatione etc. scilicet carnalis corruptiōis: sed illud per Cor. 15. Caro et sanguis regni dei non possidebunt etc. Quasi dicat. Iō circumcisi: quia non habetis iam vitia carnis. infra. 3. Expoliate vos veterem hominem cum suis actibus etc. Uel dico circumcissione non manufacta quod circumcisio manufacta consistit in expoliatione corporis carnis quod abscondit ab alia. Unā alia littera habet. Litis carnis. scilicet corporis carnis. scilicet pitule corporis que est caro: non quod aliud sit corpus et aliud caro. Et dicit carnis alludens legi: ubi fit mentio de carne. Hebr. 17. Circūcidetis carnem preputii vestri etc. Et hoc ut ostenderet quod est quedam carnalis obseruatiō. Sed nos non tali sumus circumcisi: sed circumcissione christi. Sicut enim christus assumpsit similitudinem carnis peccati. scilicet carnem passibilem ut a peccato liberaret: ita et remedia legis ut a legis obseruantia liberaret. Uel quam christus facit in nobis

que est spiritualis circumcisio. Ro. 2. non littera sed spiritu. Secundo ostendit quod adepti sumus eam in baptismo: et sic baptisimus est spiritualis circumcisio. Et primo ostendit quod in baptismo exhibetur figura mortis christi. Secundo quod in eo accipitur conformitas ad resurrectionem christi ibi. (In quo et resurrexistis etc.) Dicit ergo. (Cōsepulti etc.) Quia in eo exprimitur similitudo mortis christi: ut sicut christus ponit primo in cruce et postea in sepulchro: ita qui baptizatur ponit sub aqua et ter sicut stetit christus triduo in sepulchro. Cōsepulti etiam. id est baptizati ad similitudinem mortis christi: ut sicut in ea destruxit peccatum: ita et in baptismo. Et sicut resurrexit de sepulchro ita et nos a peccatis in re: et a corruptione carnis in spe. Et hoc per fidem: quia virtute dei resuscitatus est. ps. Resuscita me etc. Et credens hanc resurrectionem sit princeps huius resurrectionis. Ro. 8. Qui suscitauit iesum christum a mortuis viuificabit et mortalia corpora vestra etc. Sed et christus resuscitauit se. Eadem est enim operatio patris et filii. ps. Exurgat diluculo etc.

Deinde cum dicit. (Et vos cum etc.) Ostendit rationem similitudinis. et primo ostendit similitudinem. Secundo modum dictorum ibi. (Delens etc.) Littera non est difficilis. Dixi vos circumcisos: quia cōsepulti estis christo in baptismo: et cōparauit baptismum sepulture et morti. Sed potest dici quod ad propositum magis esset si dicitur quod primo ostenditur quod baptismus sit circumcisio. Secundo ostendit rationem quare: quia scilicet peccatum est superfluitas et caro preputium est superfluitas. Idem ergo est deponi peccatum et preputium. Sed in baptismo deponit peccatum. Ergo est idem quod circumcisio. Et ideo dicit. (Cum essetis mortui in delictis) id est propter delicta vestra. ps. Mors peccatorum pessima. (Et preputio carnis vestre) id est carnalis concupiscentie quod pertinet ad originale quasi astricti reatu malorum actuum et peccati mortalis hoc faciens christus conuiuificauit etc. Ephe. 2. Cum essetis mortui delictis et peccatis vestris etc. Et hoc remouens a vobis omne peccatum condonans et remittens vobis omnia delicta. Idem est igitur circumcidi et conuiuificari. et hoc in baptismo per remedium mortis peccati: et cum circumcidimur per remotionem peccati originalis. Sed quod condonauit: Ratione domini est quod homo peccando duo incurrit. scilicet reatum culpe: et fuiturum diaboli. Et ideo dicit quod sunt peccata condonata. primo quantum ad remotionem fuiturum diaboli. Secundo ponit ablatiōem reatus culpe ibi. (Expoliate etc.) Dicit ergo. Delens etc. Quod decretum dupliciter potest intelligi. Uno modo lex vetus Ephe. 2. Legem mandatorum decretis euacuans etc. Et sic loquitur hoc ad iudeos. Q. d. Et vos conuiuificauit. Cyrographum est scriptura manualis et prope fit per contractum. Quicumque frangit decretum dei efficit reus culpe. Et hoc reatus consistit et in memoria hominis inde perturbata et maculata et in memoria dei indicatur et demonumque cruciatur sunt. Hoc ergo remanens in memoria vocatur cyrographum. christus ergo condonauit omnia: et hoc delens cyrographum. id est memoriam transgressionis: quod cyrographum vel decretum erat aduersus nos: quia vtrumque erat in nos. Lex quidem: quia faciebat cognitiōem peccati et non iunabat. Cyrographum autem: quia memoria transgressionis ad puniendum erat. Et dicit decreti: quia non remittit ut facias quod non peccaueris: sed quia non est in memoria dei ad puniendum: nec in omnino memoria ad accusandum: nec in te ad tristandum. ps. Breviter quia tecta sunt peccata etc. Uel cōiter loquitur non solum ad iudeos sed ad omnes. Unus decretum sanctum est per hominem. Hebr. 2. Ex omni ligno paradisi comederis ligno autem scie boni et mali ne comedas. In quantumque die comederis morte morieris etc. Sed hoc decretum est homo transgressus: et hoc in memoria est cyrographum contrarium nobis quod christus deleuit. Et quomodo: In cruce quando tulit ipsum de medio etc. Consuetudo enim erat quod soluens omnia ad que quis tenebat scindebat cyrographum. Homo autem erat in peccato: sed christus soluit pro nobis patiēdo. ps. Que non rapui tunc exolebam. Et ideo simul cum morte christi hoc cyrographum est destructum. et ideo dicit. Tulit de medio. id est sustulit de rerum natura. et hoc affigens cruci per quam

Ad colossenses

satiffaciēs deo: tulit peccatus nostruz.
C Deinde cu3 dicit. (Expoliās rē.) Ostēdit quō liberauit a seruitute peccati. Detur enī q̄ vsurarius p̄pter cautionez teneat hoīem captū. Nō sufficeret destructio cautionis: nī si liberaret. Sic r̄ x̄ps. Et iō dicit. (Expoliās rē.) Dec expoliatio refertur ad sanctos mortuos ante passionē x̄pi. et sic x̄ps eos de inferno expoliādo liberauit. Zach. 9°. Tu vō in sanguine testamenti tui emisisti vinc̄tos tuos de lacu in quo nō erat aqua rē. Esa. 49°. Equidē r̄ captiuitas a forti tollitur: r̄ quod ablatuz fuerit a robusto saluabit. Uel de viuis: r̄ sic expoliāuit eos a demonibus. Luc. ii. Si aut̄ fortior illo supueniens vicerit eū vniuersa arma eius auferet in quibus cōfidebat: r̄ spolia eius distribuet. Jo. 12°. Priniceps huius mūdi eyciet foras rē. Dicit ḡ. expoliās p̄ncipatus r̄ potestates. i. ipsos demones. Ephe. vlt. Aduersus p̄ncipes r̄ potestates: aduersus mundi rectores tenebrar̄ harū rē. **T**raduxit ipsos sanctos cōfiderē tāq̄ auctoritate habēs in celū q̄tuz ad mortuos r̄ viuos in regnū glorie sue. Uel traduxit. i. extra duxit. i. expulit p̄ncipatus ex homine. Esa. 51. Induere fortitudinē brachiu3 dñi rē. **P**alaz. i. euidentē iudicio quo cognoscat q̄ traducti sunt. Olim enī3 totus mundus seruiuit ydolis nūc nō. Uel palaz corā multitudinē angeloz: tuz qz descēdit ad infernū sanctorū tum qz ascendit in celuz. Et hoc in semetipso. i. in sua virtute. Phil. 3. Scdm̄ operationē qua possit etiā subycere sibi oīa. Alia littera sic habet. Et exuens se carne p̄ncipatus et potestates exemplauit fiducialiter triumphans. Et exponitur sic. Exuens se carne. i. mortalitate. p̄me Cor. 15. Caro r̄ sanguis regnum dei nō possidebunt. i. mortalitas carnalis corruptionis. Rom. 6. X̄ps resurgens ex mortuis iam nō moritur mors illi vltra nō dñabitur rē. z. Cor. 5. Et si cognouimus fm̄ carnē x̄pm: s̄ nūc iaz nō nouimus. Exemplauit. i. in se exēpluz prebuit quomō sunt vincēdi. Reliq̄ nō mutantur. **L**ectio. III.

Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu aut in parte diei festi aut neomenie aut sabbatorum que sunt ymbra futurorum. corpus autē christi. **N**emo vos seducat volēs in humilitate r̄ religione angelorum que non vidit ambulās frustra inflatus sensu carnis sue r̄ nō tenens caput ex quo totum corpus per nexuz r̄ coniunctiones siue ministratuz r̄ constructum crescit in augmentum dei. Si ergo mortui estis cum christo ab elementis huius mundi quid adhuc tanq̄ viuētes mundo decernitis? Ne tetigeritis. neq̄ gustaueritis: neq̄ cōrectaueritis que sunt omnia in interitu ipso vsu fm̄ precepta r̄ doctrinas hominum que sunt rationem quidē habentia sapientie in superstitione r̄ humilitate r̄ non ad parcendum corpori non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

Supra ostēdit legalia eē impleta in christo p̄pter circūcisionē in eo impletā que est legaliu3 professio: hic cōcludit eos nō obligari ad legalia precepta ceremonialia. Cerimonialia vero erāt quattuor: scz sacrificia: sacra: sacramēta: r̄ obseruatie. Sacrificia imolabant deo vt oues vituli r̄ h̄s. Sacra erāt sicut vasa r̄ solēnia tempora. Sacramēta erāt tria. scz circūcisio: agnus paschalis: r̄ cōsecratio sacerdotū. Obseruatie autē erāt ea que pertinebāt ad singularē con-

uersationē populi israel: vt cibi: vestes r̄ h̄s. Quedaz vero predictoz ptinebāt ad quosdā: vt sacrificia vasa r̄ alia h̄s. qdā ad oēs. De p̄mis aut̄ nō facit mētionē: s̄ de tangētib⁹ totū pplm̄ sicut nūc baptismus. Facit aut̄ mētionē de obseruatuz: qz abstinebant a certis cibis. Leui. ii. vt de q̄drū pedibus ab his q̄ vngulā nō diuidūt. In potu etiā vas qd nō haberet operculū imundū erat. r̄ qcqd in eo erat. Et iō q̄tū ad hoc dicit. Nemo vos iudicet. i. cōdēnabiles p̄ter in b̄ qd̄ vtimini cibis vel potib⁹ p̄hibitis in lege. Ro. 14°. Qui nō māducat māducatē nō iudicet rē. Itē facit mētionē de sacris ad tēpoz solēnitatē ptinētibus. In veteri autē lege erat solēnitas iugis: vt sacrificiuz vespertinū r̄ matutinū. quedā aut̄ q̄ certis tēporibus fiebant. Et hoz quedā fiebāt pluries in āno. qdā semel tr̄: sicut pascha. scenopbe gia: r̄ p̄thecosten: s̄ sabbatū r̄ neomenia pluries: qz istud qualibz hebdomada: illud semel in mēse. Et huius rō erat qz oīa festa tēdūt ad honore dei. Impēdinus aut̄ deo honorē: vel p̄pter aliqd̄ eternū: r̄ sic est iuge sacrificiuz: vel p̄pter aliqd̄ tēporale: r̄ hoc q̄tum ad totū hoīum statū: r̄ sic sunt duo. i. creatiōis b̄ficiū r̄ sic ē sabbatū. Exo. 20. Memēto vt diē sabbati sanctifices. Et rō ponit̄ ibi: qz septimo die requieuit. Et rō allegorica est: qz significat getē x̄pi in sepulchro. Et anagogice getē aīe in deo. Itē b̄ficiuz p̄p̄gatiōis r̄ p̄seruatiōis qd̄ fit p̄ tēpus. Et qz iudei obfuebāt tēpora a luna iō dicit. Festū neomenie. i. noue lune. Sunt etiā alie cāe. i. liberatiōis sp̄alis: r̄ sic superaddite sunt alie solēnitates: r̄ iō dicit. In pte diei festi: aut neomenie q̄ fit quolibz mēse. Leui. 3. aut sabbatoz p̄ qualibz septimana. Et diē sabbatoz: qz sabbatū est requies: r̄ isti habebāt plura sabbata: qz septimū diē r̄ septē septimanas. i. pentecosten. que in septima septimana est a pascha: que ē p̄ncipiuz āni. r̄ septimū mēsez r̄ septimū ānu3 in quo fit remissio debitor. Itē septima septimana ānoz. i. in iubileo. Et ideo diē sabbatoz. Quasi dicat. Nullus vos cōdemnet: quia hec non obseruatis. Et hoc ideo: qz sunt ymbre futuroz. i. x̄pi. Et ideo veniēte veritate d̄z cessare ymbra. Corp⁹ aut̄ x̄pi. i. corpus ptinēs ad x̄pm. qñ qs videt ymbra sperat qz corpus sequat. Legalia autē sunt ymbra precedēs x̄pm r̄ eum figurabant venturū. Et ideo dicit. Corpus. i. veritas rei pertinet ad x̄pm: sed ymbra ad legem.

Deinde cū dicit. (Nemo vos seducat rē.) Loquitur cōtra seductozes r̄ d̄ceptozes. Et p̄mo monet vt nō decipiātur. Secūdo arguit d̄ceptozes ibi. (Signo mortui rē.) Itē p̄mo reddidit cantos a seductiōe. Secūdo ostēdit per qd̄ seducant̄ ibi. (Volēs in humilitate rē.) Tertio in quo desiciat ibi. (Que nō vidit rē.) Dicit ḡ. Nemo vos seducat. i. a veritate quā dixi. Ephe. 5. Nemo vos seducat inanibus verbis rē. Seducūt enī3 in humilitate isti pseudo itroducētēs legalia: qz vtebātur simulata sanctitate. Sanctitas autē in duobus cōsistit: scz in humana cōuersatiōe r̄ cultura dei. Isti autē ostēdebāt humilē cōuersationē videntes non curare de rebus mundi. Et ideo dicit. In humilitate. Ecc. 19. Est q̄ nequiter se humiliat r̄ interiora eius plena sunt dolo. Itē dicebāt se predicare ad reuerentiā dei. Et dicit. Et religione angeloz. Religio enī3 est fm̄ tulluz que cuidā nature quā dīnam vocāt cultuz r̄ cerimonā affert. z. Thi. 3. Dabētēs quidē sp̄m pietatis: virtutē autē eius abnegātes. Et fm̄ Ho. legiī sic. In religione rē. Quia p̄ b̄ itendunt qz videant̄ esse angeli. i. nuncy dei. Mat. 7. Attēdite a falsis p̄phetis rē. Uel in religione angeloz ad lras. qz vetus lex est tradita p̄ angelos in manu mediatoris: vt dicit̄ Hal. 3. Deb. z. Si enī3 qui per angelos dictus est sermo fact⁹ est firm⁹ rē. Et isti dicebāt cultū legis obfūdus qz tradita erat p̄ angelos. S̄z tr̄ triplex ē eoz defect⁹. i. sciētie iusticie r̄ fidei. Et q̄tū ad p̄mū dicit. Volēs q̄ nō vidit

id est intellexit persuadere. et semper repetas. Nemo vos seducat. Isti enim nesciebant quo fine data esset lex. i. tibi. i. Volentes esse legis doctores non intelligentes neque que loquuntur. neque de quibus affirmant. Quatum ad secundum dicit. Ambulans frustra inflatus. Licet sic humilitatem pretendat. Et ponit duo. scilicet quod religio eorum sit inutilis. quia ambulat frustra. scilicet operantes opera que non profunt ad vitam eternam. Sap. 3. Inutilia sunt opera eorum Job. 39. Frustra laboravit nullo timore cogente. Item pretendunt falsam humilitatem. Unde dicit. (Inflatus etc.) Differentia est inter inflatum et pinguem. quia pingues veritatis sunt pleni. inflati vero vacui. sed vento extensi. Qui ergo vere sunt humiles sunt pleni. sed qui apparerunt tamen inflati. Sap. 4. Dirumpe illos inflatos sine voce. Hoc sensu intelligit illud. Scientia inflat. i. cor. 8. Nec sapientia est gravis. scilicet quia inflat non quod est ex deo Mat. 16. Caro et sanguis non revelavit tibi etc. Quatum ad tertium dicit. (Non tenes caput). scilicet christus per fidem. Et talis decipit quia sine christo est in tenebris. i. tibi. 6. Si quis non acquiescit sanis verbis etc. Sed quare est caput? Respondet dicens. Quia ab eo dependet totum bonum corporis. scilicet ecclesie. In corpore enim naturali sunt duo bona. scilicet proportio membrorum et augmentum corporis. Et hoc ecclesia a christo. Ex eo enim dependet totum corpus. Ro. 12. Multi vnum corpus sumus in christo etc. Et ideo dicit. Coniunctum in corpore enim est duplex coniunctio membrorum. scilicet secundum contactum. quia manus est coniuncta vline. hec pectori et sic de alijs. Alia est coniunctio seu coniunctio nervorum. Et ideo dicit. Coniunctum et nexum Sic in ecclesia est coniunctio per fidem et scientiam. Ephe. 4. Unum deus vna fides. vnum baptisma. Sed hoc non sufficit. nisi sit coniunctio charitatis et nexio sacramentorum. et ideo subdit. Subministratum per nexum. quia per charitatem vnius subministrat alteri. Augetur etiam per christum. quia crescit. scilicet corpus coniunctum sic in augmentum dei. i. quod deus facit in nobis. ps. Beatus vir cuius est auxilium abs te ascensionem in corde suo disposuit etc. Vel dei id est christi quod deus corpus auget dum auget ecclesiam. Ephe. 4. Ad consummationem sanctorum in opus ministerium in edificationem corporis christi etc.

Deinde cum dicit. (Si ergo mortui etc.) Arguit iam deceptos Et primo ponit rationem redargutionis ex additione deceptorum. Secundo ex additione eorum in quibus decipiebantur ibi. (Que omnia sunt etc.) Leditio eorum erat libertas. quia sicut erant mortui peccato. ita et legi. Unde servare eam non debebant. Dicit ergo. Si mortui estis cum christo mortuo legi ab elementis mundi. i. a legalibus observantibus. quia iudei serviebant deo vero. tamen sub elementis. sed gentiles sub ipsis elementis. quod adhuc veritate cognita tanquam in hoc mundo ut iudei decernitis tageda et comededa. i. dices. Ne tetigeritis hoc quia peccatum est neque gustaveritis de porco et anguilla. Leui. 11.

Deinde cum dicit. (Que omnia etc.) Ostendit qualia sunt ex parte legalium dices quod sunt noxia et vana et graviora. Unde dicit. Que omnia sunt in iteritum. quia mortifera post passionem christi potentibus spem in eis. scilicet post tempus gratie divulgatae simplicitate omnibus sunt mortifera. Quod dico propter opiniones hieronymi et augustinus supra ad Gal. 2. cap. ponit. Ad iteritum ergo et in mortem producentia sunt. Et si dicat quare ergo legimus vetus testamentum. dic quod legimus ad testimonium non ad usum. Et ideo dicit. Sunt in iteritum ipso usu. i. non ad testimonium. sed ad usum Item sunt vana que non inveniuntur rationi nec auctoritati. scilicet bec non inveniuntur auctoritati diuine. scilicet humane. Unde dicit. Precepta Sed nunquid non sunt precepta a deo? Respondet. sic quousque veniret veritas. Matth. 15. Irritum fecistis mandatum dei propter traditiones vestras. Item non inveniuntur rationi. quia sunt habentia rationem sapientie in suppositione. Quasi dicat. Non habet rationem que iducat. nisi ad suppositionem. Iam religionem supra modum et extra tempus ipsorum observantur. Et in humilitate. scilicet humilata tamen secundum deiectionem. quia liberat per christum a servitute legis non debet se supponere servituti. Gal. 5. Nolite iterum

sub iugo servitutis retineri etc. Servantur tamen aliqua que et si non auctoritate diuina tamen humana ratione sunt utilia. sed hoc deficiat hic. Sunt enim gravia bec secundum se considerata. Tria autem desideramus. scilicet gratiam honorem et sufficientiam. que bec legalia non habent. Subtractio enim ciborum tria est saturitati. Inducunt etiam laborem propter observantias multiplices. Nec sunt ad honorem. sed ad confusionem multas. ut illa aspsio cineris et hoc. Act. 15. Hoc est onus quod neque patres nostri neque nos portare potuimus etc. Ad non peccandum corpori. id est ecclesie non ad honorem dei sed ad saturitatem carnis. id est ad implendum carnalem affectum.

CAP.

III.



Sicut si consurrexistis cum christo que sursum sunt querite ubi christus est in dextera dei sedes. que sursum sunt sapite non que sunt super terram. Mortui enim estis et vita vestra abscondita est cum christo in deo. cum autem christus apparuerit vita vestra tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. Mortificate ergo membra vestra que sunt super terram. fornicationem. immundiciam. libidinem concupiscentiam malam. et avariciam que est simulacrum servitus propter que venit ira dei in filios incredulitatis in quibus ambulastis aliquando cum viveretis in illis.

Supra apostolus monuit fideles seducetes. hic instruit eos contra perversitatem morum. et primo proponit generale doctrinam. Secundo specialiter ibi. (Mulieres subdite etc.) Circa primum duo facit. quia primo instruit eos de habenda recta intentione finis. Secundo de rectitudine humane actionis ibi. (Mortificate etc.) Item prima dividit in duas partes. quia primo ponit modum instructionis. Secundo assignat rationem ibi. (Mortui enim etc.) Circa primum primo ponit susceptum beneficium. Secundo ex hoc concludit instructionis documentum ibi. (Que sursum etc.) Beneficium est quod surreximus cum christo resurgente. scilicet hoc dupliciter. Uno modo per spiritum corporalis resurrectionis. i. cor. 15. Si autem christus predicat quod resurrexit a mortuis. quod quidam dicunt in vobis quoniam resurrectio mortuorum non est. Item cum eo resurgente reparamur ad vitam iusticie. Ro. 4. Traditus est propter delicta nostra. et resurrexit propter iustificationem nostram. Quasi dicat. Si christo resurgente et vos resurrexistis. 2. cor. 4. Qui suscitavit dominum iesum et nos cum iesu suscitabit etc.

Deinde cum dicit. (Que sursum etc.) Concludit documentum debitum fini. et primo per comparationem ad finem et ut finem principaliter aliquid intendat. Secundo ut finem de alijs iudicet. Dicit ergo. Si surrexistis cum christo que sursum sunt querite. Mat. 6. Primum querite regnum dei et iusticiam eius etc. Dic. n. est finis. ps. Unam petam a domino etc. Et ideo hoc querite ubi christus sedet in dextera. Mar. 16. Dominus quidem per hoc postquam locutus est eis assumpsit in celum et sedet a dextris dei etc. ps. Sede a dextris meis etc. Et intelligenda est dextera non pars aliqua corporalis. sed similitudinaria. Dextera enim est potior pars hominis. christus ergo sedet ad dexteram. quia hoc in potioribus bonis patris est. scilicet secundum quod deus in equalitate eius est Et sic sit ordo in vobis. ut quia christus est mortuus et surrexit. et sic est assumpsit a dextris dei. ita et vos moriamini peccato. ut postea vivatis vita iusticie. et sic assumamini ad gloriam. Ut nos resurreximus per christum ipse autem ibi sedet. ergo desiderium nostrum debet esse ad ipsum. Mat. 24. Ubi fuerit corpus ibi congregabuntur et angelus etc. Mat. 6. Ubi est thesaurus tuus ibi est et cor tuum etc. Item debemus iudicare de alijs secundum ipsum. Et ideo dicit. Que sursum sunt sapite etc. Altruit vnum et aliud negat. Sapit autem que sursum